

אוניברסיטת תל-אביב
בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל

התיאוריה של הפרקטיקה ג': תיאוריות ביקורתיות בעבודה סוציאלית
Theories of Social Work Practice III: Critical Theories in Social Work

לקראת תואר ראשון
סמסטר א' תשע"ח 2017-2018
יום ב' 14:00-16:00

שם המרצה: ד"ר עו"ס אורית ברשטלינג

משרד: חדר 207 **טלפון:** 03-6409074 **דוא"ל:** o.bershtling@gmail.com

עוזרת ההוראה: עו"ס שיר שמעוני

דוא"ל: shirzar7@gmail.com

שעות קבלה: בתיאום עם המרצה

דרישות מוקדמות: התיאוריה של הפרקטיקה א'; התיאוריה של הפרקטיקה ב'

תכני הקורס ומטרותיו:

הקורס מהווה מסגרת להתבוננות ביקורתית בידע ובפרקטיקה המקצועיים באמצעות סקירה של תיאוריות רדיקליות, ניאורדיקליות, פמיניסטיות ופוסט-מודרניות בעבודה סוציאלית. במהלך השיעורים נכיר את ההגות ומושגי היסוד העומדים בבסיסן של התיאוריות השונות ונמחיש אותם דרך הדיון במגוון סוגיות חברתיות ותרבותיות. לבסוף, נציג מודלים חלופיים של עבודה סוציאלית, הנגזרים מכל אחת מהגישות, ונציע מספר אפשרויות יישומיות לשילוב החשיבה הביקורתית בחיים המקצועיים ובעבודה עם יחידים/ות, קבוצות, קהילות או מוסדות.

מטלות:

- נוכחות חובה.
- השתתפות פעילה בשיעורים וקריאת מאמרים.
- עבודה מסכמת בזוגות (100% מהציון הסופי). ההנחיות לכתיבת העבודה מופיעות בסוף הסילבוס. **מועד הגשת העבודה: יום ב', 5 בפברואר 2018.**

תכנית הוראה וקריאה¹

מבוא ועקרונות מרכזיים בתיאוריה ביקורתית

וייס, ע. (2005). העבודה הסוציאלית בראי הביקורת. *חברה ורווחה, כ"ה (2)*, 249-281.

Payne, M., Adams, R. & Dominelli, L. (2009). On being critical in social work. In R. Adams, L. Dominelli & M. Payne. *Critical Practice in Social Work*. London: Palgrave Macmillan. 1-15.

חלק 1: גישות מבניות (structural) בעבודה סוציאלית ביקורתית

עבודה סוציאלית מרקסיסטית/רדיקלית. I

יסודות תיאורטיים: קרל מרקס

מנסבך, א. (2005). ביקורת ללא פחד: מבט ביקורתי על העבודה הסוציאלית לנוכח הגותם של קארל מרקס ומישל פוקו, *חברה ורווחה, כה (2)*, 167-183.

Garret, P. M. (2009). Marx and modernization: Reading Capital as social critique and inspiration for social work resistance to neo-liberalization. *Journal of Social Work, 9*, 199-221.

Ferguson, I. & Lavalette, M. (2004). Beyond power discourse: Alienation and social work. *British Journal of Social Work, 34*, 297-312.

יישומים אפשריים בפרקטיקה

Rogowski, S. (2008). Social work with children and families: towards a radical/critical practice. *Practice: Social Work in Action, 20*(1), 17-28.

עבודה סוציאלית ניאו-מרקסיסטית/ניאו-רדיקלית. II

יסודות תיאורטיים: אסכולת פרנקפורט, אנטוניו גראמשי, לואי אלתוסר, פייר בורדייה, פאולו פריירה

כ"ץ י. (2012). ארגונים בעולם פוסט-מודרני. ת"א: רסלינג. (בעקבות לואי אלתוסר, עמ' 105-120).

ריצ'ר, ג' (2006). תיאוריות סוציולוגיות מודרניות. תרגום: יורם שדה. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה (אסכולת פרנקפורט, עמ' 159-167).

רטנר, ד. (2015). ראפ, רגאיי ו"המשוטטים": טעמים מוזיקליים ומיקום חברתי בקרב צעירים יוצאי אתיופיה בישראל. סוציולוגיה ישראלית, יז' (1), 32-56.

Fram, M.S. (2004). Research for progressive: Bourdieu and Social Work. *The Social Service Review, 78* (4), 553-576.

Baines, D. (2004). Pro-Market, Non-Market: The Dual Nature of Organizational Change in Social Services Delivery. *Critical Social Policy, 24*, 5-29.

Carroll, J. & Minkler, M. (2000). Freire's message for social workers: Looking back, looking ahead. *Journal of Community Practice, 8* (1), 21-36.

¹ ייתכנו שינויים על פי החלטת המרצה או קצב ההתקדמות בכיתה.

Ledwith, M. (2001). Community work as critical pedagogy: re-envisioning Freire and Gramsci. *Community Development Journal*, 36(3), 171-182.

יישומים אפשריים בפרקטיקה

Carniol, B. (1992). Structural social work: Maurice Moreau's challenge to social work practice. *Journal of Progressive Human Services*, 3, 1-20.

Moreau, M.J. (1979). A structural approach to social work practice. *Canadian Journal of Social Work Education*, 5, 78-94.

Sakamoto, I., Pitner, RO (2005). Use of critical consciousness in anti-oppressive social work practice: Disentangling power dynamics at personal and structural levels. *British Journal of Social Work*, 35, 435-452.

III. עבודה סוציאלית פמיניסטית

יסודות תיאורטיים: מרי וולסטונקרפט, קתרין מקינון, קרול גיליגן, בל הוקס, לינה דומינלי

פלד, ע. וקרומר-נבו, מ. (2012). עבודה סוציאלית פמיניסטית. בתוך מ. חובב, א. לוונטל וי. קטן (עורכים). *עבודה סוציאלית בישראל*. ת"א: הוצאת הקיבוץ המאוחד. 479-505.

קרומר-נבו, מ. וקומס, מ. (2012). הצטלבות מיקומי שוליים: מסגרת מושגית לפרקטיקה של עבודה סוציאלית פמיניסטית עם נערות. *חברה ורווחה*, ל"ב (3), 347-374.

סטריאר, ר. וזידאן, א. (2015). נישואי נשים עם אינטליגנציה תקינה לגברים עם מוגבלות שכלית התפתחותית: ניתוח מקרה על פי התיאוריה האינטרסקציונלית. *חברה ורווחה*, לה' (4), 459-479.

יישומים אפשריים בפרקטיקה

Saulnier, C. (2000). Incorporating feminist theory into social work practice: Group work examples. *Social Work with Groups*, 23, 5-29.

Eyal-Lubling, R. & Krumer-Nevo, M. (2016). Feminist social work: Practice and theory of practice. *Social Work*, 61(3), 245-254.

חלק 2: גישות פוסט-סטרוקטורליסטיות/פוסט-מודרניות בע"ס ביקורתית

יסודות תיאורטיים: ז'אן פרנסואה ליוטאר, ז'אק דרידה, מישל פוקו, ז'ן פוק

כ"ץ י. (2012). *ארגונים בעולם פוסט-מודרני*. ת"א: רסלינג. (בעקבות ז'אן פרנסואה ליוטאר, עמ' 13-32 ; בעקבות ז'אק דרידה, עמ' 33-46).

Gilbert, T. & Powell, J. L. (2010). Power and social work in the United Kingdom: A Foucauldian excursion. *Journal of Social Work*, 10(1), 3-22.

Pardeck, J.T., Murphy, J. W. & Choi, J. M. (1994). Some implications of postmodernism for social work practice. *Social Work*, 39(4), 343-346.

יישומים אפשריים בפרקטיקה

וייס-גל, ע. לוי, ל., וקרומר-נבו, מ. (2012). המבקר המבוקר והביקורת: התבוננות בדו"ח סוציאלי ביקורתי בעבודה סוציאלית. *ביטחון סוציאלי*, 95, 115-89.

קרומר-נבו, מ. (2000). "ידע מן החיים" לעומת "ידע אקדמי": המקרה של מקבלי הבטחת הכנסה. *ביטחון סוציאלי*, 58, 132-150.

Todd, S. & Burns, A. (2007). Post-Structural possibilities: Beyond Structural Practice in Child Protection. *Canadian Social Work Review*, 24 (1), 23-37.

Ungar, M. (2004). Surviving as a postmodern social worker: Two Ps and three Rs of direct practice. *Social Work*, 49, 488-496.

White, M. (2001). Narrative practice and the unpacking of identity conclusions. *Gecko: A Journal of Deconstruction and Narrative Practice*, 1, 1-24.

Fook, J. (2012). *Social Work: A Critical Approach to Practice*. Cornwall: Sage. (pp: 103-118; Critical Deconstruction and Reconstruction).

אפילוג

סער-הימן, י., קרומר-נבו, מ., שמעי, נ., רוסו-כרמל, ס., מירמוביץ, א., זייתון-אריכא, ל., גלעדי, נ., אוליקי, ס., בנדרקר, ל., בר-יוסף, כ., גושן, ש., זמיר, ע., זנדני, ר., לוי, א. ושלם, ה. (בפרסום). עבודה סוציאלית חושבת שינוי: אתנוגרפיה פרפורמטיבית על עבודה סוציאלית ביקורתית. *חברה ורווחה*.

קרומר-נבו, מ. (2015). עבודה סוציאלית מודעת עוני: פרדיגמה חדשה לפרקטיקה עם משפחות בעוני. *חברה ורווחה, לה (3)*, 301-321.

הנחיות לכתיבת העבודה המסכמת

- העבודה תוגש בזוגות.
- אורך העבודה עד שמונה עמודים לא כולל רשימת מקורות.
- אורך התשובות המצוין בסעיפי העבודה הוא בגדר המלצה.
- הציון של העבודה יקבע דיפרנציאלית על פי שקלול החלק האישי של כל סטודנט/ית.
- **הציון יקבע בהתאם לעומק והיקף הניתוח.**
- אין להישען על חומרי ההרצאה ו/או על חומרי המצגת כמקור ביבליוגרפי.
- חריגה מן המועד תיתכן רק באישור הועדה לענייני תלמידים.

שלושת חלקי העבודה:

1. בחרו פונה ממקום ההכשרה המעשית ותארו אותו/ה על פי המאפיינים הבאים: רקע אישי וחברתי, הסיבה שבעטיה פנה/תה או הופנה/תה לקבלת שירות, הגדרה הבעיה על פי הפונה, הגדרת הבעיה על פי הצוות המטפל, ההיסטוריה של הבעיה ותוכנית ההתערבות שנקבעה. **עד 2 עמודים - 10 נק'.**
2. נתחו את בעיית הפונה על-פי שתי תיאוריות ביקורתיות שנלמדו במהלך הסמסטר, תוך הדגשת הדומה והשונה מהניתוח שעשיתן/ם בסעיף הקודם. הציגו את הפתרונות או הכלים החלופיים שמציעות שתי התיאוריות כתכנית התערבות. יש לעגן את הניתוח במקורות; אלה שנלמדו במסגרת הקורס או כל חומר תיאורטי רלוונטי אחר. **עד 4 עמודים - 50 נק' (25 נק' לכל אחת מהתיאוריות).**
3. **חלק אישי נפרד - רפלקסיה ביקורתית:** א. נתחו את ההנחות והאמונות המוקדמות (שיחים דומיננטיים) שמכוונות או שעשויות לכוון ולהשפיע על תפיסת הפונה והאינטראקציה שלכן/ם עמו/ה. ב. תארו את המיקומים החברתיים השונים שלכם/ן (מגדר, מוצא אתני, תרבות, דת, מצב משפחתי, מיניות) ואת תרומתם האפשרית לפרשנות ולניתוח שלכן/ם את מצב הפונה והקשר הטיפולי עמו/ה. **עד 2 עמודים כל סטודנט/ית - 40 נק'.**

בהצלחה,
שיר ואורית